

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه زبان و ادبیات انگلیسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته زبان شناسی همگانی

عنوان:

بررسی نحوی منفی سازی در ترکی آذری

استاد راهنما:

دکتر شجاع تفکری رضایی

استاد مشاور:

دکتر خسرو غلامعلی زاده

نگارش:

نیما عرفانی راد

مهر ماه ۱۳۹۲

چکیده

در این پژوهش، ساختار منفی‌سازی در زبان ترکی آذری در قالب نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی بررسی می‌شود. از نظر زبان‌شناختی نفی در هر زبانی نمودی ویژه و خاص دارد. با توجه به این‌که نفی در همه زبان‌های طبیعی وجود دارد و همچنین رفتار نحوی نشانگرهای منفی، جایگاه آن‌ها نسبت به فعل و جایگاه آنان در سلسله‌مراتب فرافکن‌های جمله نیز از زبانی به زبان دیگر متفاوت است، نفی و منفی‌سازی هم جزء اصول و هم جزء پارامترهای زبان به شمار می‌آید. یکی از مفاهیم نحوی در منفی‌سازی، پدیده توافقی منفی است. با توجه به نظریه ایکس-تیره و وجود جایگاه‌هایی مانند شاخص در فرافکن‌ها در این نظریه، اگر زبانی دارای پدیده توافقی منفی باشد می‌توان منفی‌سازی زبان مذکور را در قالب این نظریه تحلیل کرد. روش‌شناسی تحقیق در این پژوهش همانند برهان خلف است؛ ابتدا فرض می‌کنیم که پدیده توافقی منفی در آذری وجود دارد، سپس تحلیل‌های خود را بر اساس نظریه ایکس-تیره و دیگر نظریات مشمول حاکمیت و مرجع‌گزینی ارائه می‌کنیم. پس از معرفی نشانگرهای منفی به کاربرد آن‌ها در نفی جمله‌ای و سازه‌ای اشاره می‌کنیم. در ادامه، ضمن ارائه توصیفی از تعامل نشانگرهای منفی با زمان، وجه و نمود به - بررسی جایگاه نفی در انواع جملات دارای فعل واژگانی و اسنادی می‌پردازیم. پس از ارائه مباحثی توصیفی، و با استفاده از اصل آیین بیکر (۱۹۸۵) جایگاه گروه نفی را در آذری مشخص می‌کنیم. بر این اساس مشخص می‌شود که در آذری گروه نفی تحت تسلط گروه زمان بوده و خود بر گروه فعلی مسلط است، همچنین می‌توان اذعان کرد که طبق پارامتر نفی، در ترکی آذری نفی گروه فعلی را انتخاب می‌کند.

پس از آن، با بررسی نحوه حرکت هسته به هسته و حرکت هسته گروه نفی به گروه زمان در جملات زمان گسترده، فرضیه اول پایان‌نامه مبنی بر عدم خروج فعل از گروه نفی را رد می‌کنیم. سپس عناصر قطبی منفی در آذری را بررسی می‌کنیم. مشخص می‌شود که این عناصر در ترکی آذری تابع اصل A نظریه مرجع‌گزینی هستند. از آنجایی که برخی زبان‌شناسان همچون ائنج (۱۹۹۸)، کورنفیلت (۱۹۹۷) و پروگوواچ (۲۰۰۵) زبان ترکی را فاقد عنصر توافقی منفی می‌دانند، و از طرفی فقدان این عنصر در هر زبانی، تحلیل منفی‌سازی آن زبان را در چهارچوب نظریه ایکس-تیره ناممکن می‌سازد و همچنین این امر که وجود عناصر دارای heç مشکوک به وجود توافقی منفی در ترکی است، اثبات وجود عنصر توافقی منفی در آذری لازم می‌نماید. از این رو، با اقامه سه استدلال با استفاده از تعمیم زانوتینی (۱۹۹۱)، آزمون والدووی (۱۹۹۴) و جیاناکیدو (۲۰۰۰) و توصیفات نحوی-معناشناختی درزی (۱۳۸۹) وجود عنصر توافقی منفی را در ترکی آذری ثابت می‌کنیم. با اثبات وجود عناصر توافقی منفی، برهان خلف مطرح شده نیز می‌تواند

صدق تحلیل‌های نحوی این پژوهش را تصدیق نماید. در پایان بخش نهایی رساله حاضر نیز با بررسی رفتار نحوی عناصر توافق منفی در بافت‌های سوالی معیار دیگری را موسوم به بند f به معیارهای آزمون مذکور می‌افزاییم. طبق بند f ادات سوالی نیز همانند ادات نفی می‌تواند عنصر توافق منفی را جوازدهی کند.

کلیدواژه‌ها: منفی‌سازی، گروه نفی، ترکی آذری، نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : طرح پژوهش
۲	۱-۱ مقدمه
۴	۲-۱ بیان مسئله
۴	۳-۱ اهمیت پژوهش
۵	۴-۱ فرضیه‌های پژوهش
۶	۵-۱ پایگاه نظری پژوهش
۸	۶-۱ ساختار پژوهش
۹	۷-۱ روش پژوهش
	فصل دوم : زبان ترکی آذربایجانی
۱۱	۱-۲ مقدمه
۱۱	۲-۲ خانواده زبانی
۱۱	۳-۲ طبقه‌بندی زبان‌های ترک‌زبان
۱۳	۴-۲ زبان ترکی آذربایجانی و دیگر گونه‌های ترکی در ایران
۱۴	۵-۲ گویش‌های آذربایجانی
۱۵	۶-۲ ویژگی‌های صرفی، آوایی و خطی ترکی آذری
۱۵	۱-۶-۲ التصاقی بودن
۱۵	۲-۶-۲ واج‌ها و آواها
۱۷	۳-۶-۲ خط و الفبای آذربایجانی
۱۸	۴-۶-۲ هماهنگی واکه‌ها و همخوان‌ها
۱۹	۷-۲ ویژگی‌های نحوی ترکی آذری
۲۱	۱-۷-۲ حالات اسم
۲۳	۸-۲ استفاده از واج‌های شامل در تحلیل‌های زبان‌شناختی ترکی

فصل سوم : پایگاه نظری

۲۵	۱-۳ مقدمه
۲۵	۲-۳ نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی
۲۷	۱-۲-۳ نظریه ایکس-تیره
۲۹	۲-۲-۳ نظریه نقش‌های معنایی
۳۰	۳-۲-۳ نظریه حالت
۳۱	۴-۲-۳ نظریه حاکمیت
۳۲	۵-۲-۳ نظریه رد
۳۳	۶-۲-۳ نظریه مرجع‌گزینی
۳۴	۷-۲-۳ نظریه کنترل
۳۵	۳-۳ مباحث نظری نفی
۳۵	۱-۳-۳ نفی نحوی
۳۸	۲-۳-۳ گروه نفی
۳۹	۳-۳-۳ مکان گروه نفی

فصل چهارم : پیشینه موضوع

۴۲	۱-۴ مقدمه
۴۲	۲-۴ منفی‌سازی
۴۴	۳-۴ عنصر قطبی منفی
۴۵	۴-۴ عنصر توافق منفی

فصل پنجم : بررسی نحوی منفی‌سازی در ترکی آذری

۴۷	۱-۵ مقدمه
۴۸	۲-۵ نشان‌گرهای منفی
۴۸	mA ۱-۲-۵
۵۰	yox ۲-۲-۵

۵۰ deyl ۳-۲-۵
۵۲ نفی و زمان ۳-۵
۵۲ ۱-۳-۵ نفی در زمان‌های غیر گسترده
۵۳ ۲-۳-۵ نفی در زمان گسترده
۵۴ ۴-۵ نفی و وجه
۵۶ ۵-۵ نفی و نمود
۵۸ ۶-۵ نفی در جملات ترکی
۵۸ ۱-۶-۵ نوع نشان‌گر در جملات مختلف
۵۹ نفی در جملات دارای فعل واژگانی ساده
۶۰ نفی در جملات دارای فعل واژگانی مرکب
۶۰ نفی در جملات اسنادی
۶۰ نفی در جملات اسنادی با متمم اسمی
۶۱ نفی در جملات اسنادی با متمم صفتی
۶۲ نفی در جملات اسنادی با متمم قیدی
۶۳ ۲-۶-۵ مکان نفی در جمله
۶۳ نفی جمله‌ای
۶۷ مکان نفی جمله‌ای در جملات دارای واژگانی
۷۷ مکان نفی جمله‌ای در جملات اسنادی
۸۱ نفی سازه‌ای
۸۳ ۷-۵ عنصر قطبی منفی
۸۷ ۸-۵ عنصر توافق منفی
۹۶ ۹-۵ خلاصه و نتیجه‌گیری
۱۰۰ واژه‌نامه فارسی - انگلیسی
۱۰۸ کتاب‌نامه

فهرست شکل‌ها

صفحه	شکل
۱۶	۱-۲
۱۶	۲-۲
۱۸	۳-۲
۱۹	۴-۲
۱۹	۵-۲

فهرست اختصارات

ABL: Ablative
ACC: Accusative
AGR: Agreement
AOR: Aorist
Asp: Aspect
COP: Copula
CAUS: Causative suffix
DAT: Dative
DUR: Durative
FUT: Future
GEN: Genitive
GER: Gerund
INF: Infinitive
LOC: Locative
NEG: Negation
NOM: Nominative
PASS: Passive
PERF: Perfect
PF: Perfective suffix
PL: Plural
POSS: Possessive
PRES: Present
PROG: Progressive
SG: Singular
SUBJ: Subjunctive
Spec: Specifier

فصل اول

طرح پژوهش

۱-۱ مقدمه

زبان یکی از ویژگی‌های انسان است که از آن به‌عنوان ابزار اصلی ارتباط و تفکر یاد می‌شود. این خصیصه متمایزکننده انسان از دیگر موجودات در طول تاریخ، همیشه به‌عنوان موضوعی مهم مورد توجه بوده است. صرف نظر از مطالعات زبانی از دیرباز تاکنون، در دهه‌های اخیر این مطالعات رنگ و بوی نظری به‌خود گرفته است. نظریه‌بنیاد بودن تحقیقات زبانی، نتایج دقیقی از بررسی‌های زبانی را ارائه کرده و ساخت‌های زبانی را مبتنی بر الگوهایی دقیق توصیف و تبیین می‌کند. علوم مختلفی، همچون فلسفه، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و... به‌نوبه خود چگونگی عملکرد نظام پیچیده زبان را بررسی کرده‌اند. و حتی نظریه‌هایی نیز ارائه داده‌اند. اما واضح است که برای یافتن پاسخ‌های دقیق و قابل اطمینان برای سوالات زبانی باید به‌سوی علمی رفت که در درجه اول به مطالعه صرف زبان می‌پردازد. بی‌شک این علم زبان‌شناسی نظری^۱ (زبان‌شناسی همگانی)^۲ است.

به‌منظور مطالعه دقیق و علمی زبان امروزه سه نگرش عام در زبان‌شناسی نظری وجود دارد که عبارتند از: زبان‌شناسی صورت‌گرا^۳، زبان‌شناسی نقش‌گرا^۴ و زبان‌شناسی شناختی^۵ (دبیر مقدم، ۱۳۹۰: ۹). نگرش صورت‌گرا به‌دنبال توصیف ریاضی گونه و ساختار گرایانه از زبان است و برخلاف دیگر رویکردهای زبان-

¹ theoretical linguistics

² general linguistics

³ formal linguistics

⁴ functional linguistics

⁵ cognitive linguistics

شناسی نظری، مبحث اصلی مطالعات زبان‌شناسی صورت‌گرا نحو است. از تحولاتی که در اواسط قرن بیستم در چهارچوب زبان‌شناسی صورت‌گرا شکل گرفت، پیدایش دستور زایشی^۶ بود.

از ویژگی‌های بارز دستور زایشی اعتقاد به استقلال و جدایی بخش‌های مختلف زبان مانند نحو، واژگان، مؤلفه معنا و مؤلفه واجی و همچنین جمله-محور بودن بخش نحو آن است. ویژگی دوم این دستور توجه به بخش نحو به منزله بخش خلاق ذهن است. درزی (۱۳۸۹) به نقل از نظر ساگ و واسو^۷ (۱۹۹۹) مطالعه نحو به سه دلیل حائز اهمیت است: یکی این که زبان آیینی ساختار ذهن است؛ دوم این که زبان آیینی نحوه عملکرد ذهن است و سوم این که کاربردهای برنامه‌های رایانه‌ای به منظور ساخت ماشین ترجمه، تبدیل متن به گفتار و توانایی بخشیدن به نرم‌افزارهای زبانی برای تشخیص دستوری بودن یا نبودن جملات و تصحیح املائی کلمات نیاز به توصیف نحوی و به طور کلی توصیف دستوری دارد. وی این موضوع را فناوری زبان طبیعی می‌نامد. با توجه به این سه موضوع می‌توان از طریق مطالعه نحو به مطالعه سایر توانایی‌های ذهن انسان پرداخت؛ دامنه تعبیر بسیاری از صورت‌های زبانی را محدود کرد و در راستای کمک به کاربردهای رایانه‌ای که نیاز به توصیف نحوی و دستوری دارند قدم برداشت.

نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی^۸ نیز در دهه هفتاد میلادی از دل این دستور برآمد که از نظر دبیر مقدم (۱۳۹۰) پرآوازه‌ترین و پرطرفدارترین نظریه صورت‌گرا نیز است. در این رساله نیز نگارنده قصد دارد تا بخشی از ساختار زبان ترکی آذری را از نظرگاه اصول و پارامترهای جهانی نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی مطالعه و بررسی کند.

^۶ Generative grammar

^۷ Sag & Wasow

^۸ Government and Binding Theory

۱-۲ بیان مسئله

منفی سازی از مسائلی است که در چهارچوب نظریه حاکمیت و مرجع گزینی و در زبان های مختلف مورد مطالعه قرار گرفته است. در این نظریه جملات منفی حاوی یک گروه نقشی^۹ معروف به گروه نفی^{۱۰} هستند. و با استفاده از دیگر زیرنظریه های نظریه حاکمیت و مرجع گزینی، همچون ایکس-تیره^{۱۱}، مرجع گزینی و ... به تبیین و توصیف ساختار نحوی و چگونگی خوش/بدساختی آن ها پرداخته می شود. در زبان شناسی منفی-سازی از پدیده هایی است که هم دارای ویژگی های جهانی و هم زبان ویژه می باشد.

از این رو، در این رساله نیز سعی بر این است که با توصیف ویژگی های جهانی و زبان ویژه نفی در ترکی، شرایط خوش ساختی جملات منفی ترکی، جایگاه عنصر منفی ساز، فرافکن های نفی و نشانگرهای منفی در چهارچوب نظریه حاکمیت و مرجع گزینی مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد.

۱-۳ اهمیت پژوهش

در زبان شناسی هر گونه مطالعه دقیقی می تواند افقی جدید در این علم بگشاید. مطالعاتی از این نوع دست کم از سه جنبه حائز اهمیت اند؛ اول این که این مطالعه می تواند به نوبه خود محکی باشد برای سنجش و ارزیابی نظریه حاکمیت و مرجع گزینی به عنوان منسجم ترین شکل دستور زایشی. در نظریه حاکمیت و مرجع گزینی این ادعا وجود دارد که اصول موجود در این نظریه از جمله اصول مربوط به منفی سازی، اصولی جهانی و جدای از هر زبان خاصی هستند. انجام این تحقیق می تواند با استفاده از داده هایی از زبان ترکی آذری این نظریه را از نقطه نظر جهانی بودن مفاهیم مربوط به این حوزه ارزیابی کند. اهمیت دیگر مطالعاتی از این نوع

⁹ Functional Projection

¹⁰ NegP

¹¹ X-bar

این است که چنانچه این تحقیقات در حجم‌های وسیع تری انجام بگیرد منجر به پیدایش دستورات توصیفی و نظریه بنیاد دقیقی از زبان ترکی آذری می‌شود.

به عقیده آچیسن^{۱۲} (۲۰۱۲) منفی سازی یکی از عواملی است که درک گفتار را تحت تاثیر قرار داده و آن را به تاخیر می‌اندازد، همچنین از نظر شناختی، درک جملات منفی بستگی به انتظارات شنونده از جهان خارج دارد و درک جملات منفی نسبت به جملات مثبت دشوارتر است (آچیسن، ۲۰۱۲: ۲۱۰). از این رو، نگارنده امید دارد انجام این پژوهش و کشف ساختارهای منفی سازی بتواند به روان‌شناسی زبان نیز در موضوع درک گفتار کمک کند.

۱-۴ فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مطالبی که نگارنده در حین مطالعه منابع در حوزه نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی و همچنین منفی-سازی با آن‌ها روبرو شد، فرضیه‌هایی در ذهن نگارنده شکل گرفت که این پایان‌نامه نیز بر پایه آن‌ها شکل گرفته است. به طور کلی در این رساله ما به دنبال اثبات یا رد این فرضیه‌ها هستیم:

الف. منفی سازی در ترکی فقط درون گروه منفی رخ می‌دهد و نیازی به حرکت افعال به جایگاه دیگری خارج از این گروه نیست.

ائنچ^{۱۳} (۱۹۹۸)، کورنفیلت^{۱۴} (۱۹۹۷) و پروگوواج^{۱۵} (۲۰۰۵) بر این عقیده‌اند که زبان ترکی دارای عنصر توافق منفی^{۱۶} نیست. برخلاف عقیده ایشان، نگارنده بر باور است که این عناصر در ترکی وجود دارند. بنابراین فرضیه‌های دیگر این پایان‌نامه به شرح زیر است.

¹² Aitchison

¹³ Enç

¹⁴ Kornfilt

ب. زبان ترکی آذری دارای عنصر قطبی منفی^{۱۷} است.

پ. در ترکی آذری عناصر توافق منفی نیز وجود دارند.

ت. اصول و مفاهیم نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی قادر به توصیف ساختار منفی‌سازی در آذری هستند.

۱-۵ پایگاه نظری پژوهش

نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی یک نظریه منسجم بوده که از زیرنظریه‌های مختلف تشکیل شده است؛ از

جمله این زیرنظریه‌ها می‌توان نظریه ایکس-تیره، نقش‌های معنایی^{۱۸}، حاکمیت، رد^{۱۹} و مرجع‌گزینی را نام برد.

نظریه ایکس-تیره به قواعد سازه‌ای زبان‌ها می‌پردازد و این قواعد را به شکلی مبسوط و دقیق می‌آراید.

نکته مهم در این نظریه این است که مقولاتی کوچک‌تر از گروه و بزرگ‌تر از واژه، شناسایی شده و سطحی

میان آن دو به نام ایکس-تیره قرار می‌گیرد. مهم‌ترین کارکرد نظریه ایکس-تیره در مبحث منفی‌سازی

تشخیص فرافکنی به نام گروه نفی است. بنابر این نظریه، در گروه نفی نیز فرافکن بیشینه و میانی، شاخص و

متمم وجود دارد.

در نظریه حاکمیت، عناصر حاکم در جمله مشخص، مفاهیمی چون تسلط سازه‌ای^{۲۰} و بیشینه^{۲۱} مطرح،

حوزه حاکمیت عناصر در جمله شناسایی می‌شود و مفاهیمی همچون گروه تصریف^{۲۲} و گروه متمم‌ساز^{۲۳} در

جملات مورد بررسی قرار می‌گیرد. با استفاده از این نظریه می‌توان جایگاه فرافکن‌ها را در سطح جمله

¹⁵ Progovac

¹⁶ NCI

¹⁷ NPI

¹⁸ Theta

¹⁹ trace

²⁰ c-command

²¹ m-command

²² IP

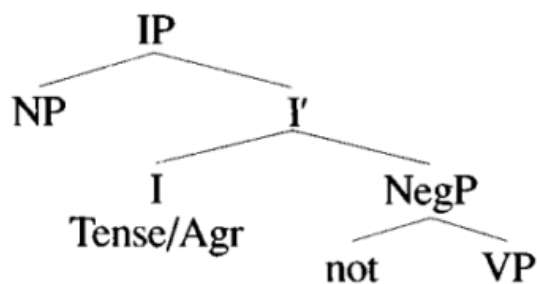
²³ CP

تشخیص داد و روابط یک فرافکن را با دیگر فرافکن‌های جمله و یا روابط درونی فرافکن‌ها مانند رابطه شاخص-هسته کشف کرد.

در نظریه مرجع‌گزینی به‌طور کلی به رابطه میان ضمایر شامل ضمایر معمولی، ارجاعی، دو سویه و انعکاسی پرداخته می‌شود. روابطی که خود زیر سایه اصول سه‌گانه این نظریه قرار دارند. طبق نظریه مرجع-گزینی عناصری که دارای ویژگی [+anaphor] هستند باید در مقوله حاکم خود مقید شوند. یکی از این عناصر، عنصر قطبی منفی است. بنابراین جوازدهی این عناصر تابع اصل A نظریه مرجع‌گزینی است.

علاوه بر مفاهیم کلی نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی، در تحلیل داده‌های این پایان‌نامه از نظرات افرادی چون پالاک (۱۹۸۹) و پروگوواچ (۱۹۹۵) که در همین چهارچوب ارائه شده‌اند نیز استفاده شده است. پالاک پس از بررسی منفی‌سازی در انگلیسی گروه نفی را برای اولین بار معرفی کرد. وی پیشنهاد می‌کند که در جمله‌ها گروه تصریف به دو گروه زمان^{۲۴} و مطابقه^{۲۵} تقسیم می‌شود و (مطابق نمودار ۱) گروه نقشی نفی زیر آن‌ها قرار می‌گیرد.

(۱)

(پروگوواچ، ۱۹۹۴: ۳۳)

²⁴ TP

²⁵ AgrP

۱-۶ ساختار پژوهش

پایان‌نامه حاضر مشتمل بر پنج فصل است. در فصل اول تعریفی از کلیات تحقیق، شرح و بیان موضوع، اهداف و مختصری از ملاحظات نظری پژوهش ارائه می‌شود. در فصل دوم اطلاعاتی در مورد زبان ترکی آذری ذکر می‌شود؛ این اطلاعات شامل تبارشناسی، ویژگی‌های نحوی و آوایی این زبان و علت استفاده از خط آذربایجانی و واج‌های شامل^{۲۶} در تحلیل‌های زبان‌شناختی است.

فصل چهارم مربوط به پیشینه تحقیق منفی‌سازی از منظرهای متفاوت در زبان‌شناسی است. در این فصل به‌طور کلی دیدگاه‌های پژوهشگران و زبان‌شناسان در مورد ساختار منفی‌سازی، عناصر قطبی و توافق منفی را مطالعه می‌کنیم.

در فصل سوم پایگاه نظری پایان‌نامه به تفصیل ارائه شده است. در این فصل ابتدا نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی (و زیرنظریه‌های آن)، جنبه‌های مورد استفاده آن در این رساله و سپس رویکرد اتخاذ شده از سوی نگارنده در تحلیل داده‌ها ذکر می‌شوند.

در فصل پنجم ساختار منفی‌سازی در آذری بررسی می‌شود. برای این کار، ابتدا نشان‌گرهای منفی را مشخص کرده، سپس نفی جمله‌ای و سازه‌ای را مطالعه می‌کنیم؛ نفی جمله‌ای را ابتدا در زمان‌ها، نمودها و وجه‌های مختلف و سپس در جملات دارای فعل واژگانی و اسنادی بررسی می‌کنیم. به‌علاوه، در این فصل مکان‌گروه نفی را در انواع جمله‌ها مشخص می‌کنیم. در ادامه عناصر قطبی و توافق منفی و آزمون‌هایی جهت مشخص کردن وجود آن‌ها در آذری، نحوه جوازدهی، تبعیت این عناصر از اصول A و B نظریه مرجع‌گزینی و نظرات برخی از زبان‌شناسان در مورد این عناصر مطالعه می‌شود. در قسمت آخر این فصل نیز با استفاده از داده‌های ذکر شده به اثبات یا رد فرضیه‌ها می‌پردازیم و نتیجه آن را بیان می‌کنیم.

²⁶ archiphonem

۱-۷ روش پژوهش

در تحقیقات نحوی محض این چینی در زبان‌شناسی از روش‌های منطق عمومی نظیر قیاس، استنتاج، استدلال و تحلیل مقایسه‌ای استفاده می‌شود. به علاوه، می‌توان اذعان داشت که یکی از روش‌های مورد استفاده در این مطالعه روش توصیفی-تحلیلی است.

در ابتدای امر، برای آشنایی بیشتر با جنبه‌های مختلف منفی‌سازی زبان ترکی آذری دستورهای این زبان مانند زهتابی (۱۳۷۹)، بیانی (۱۳۸۰)، داشقین^{۲۷} (۲۰۰۵) و کاظموف^{۲۸} (۲۰۱۰) مورد مطالعه قرار گرفت. نگارنده سپس اصول نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی را مطالعه کرده و پس از آشنایی با این نظریه و دیگر نظریه‌های مشمول، ادبیات و پیشینه موضوع منفی‌سازی در زبان‌شناسی و برای درک هر چه بهتر مفاهیم آن در منطق صوری مورد مطالعه قرار گرفت. سپس، نگارنده با شم‌زبانی خود به‌عنوان گویشور بومی زبان ترکی آذری، تعدادی از جملات و پاره‌گفتارهای منفی را برای تحلیل در این پژوهش جمع‌آوری کرد. نهایتاً، این پیکره داده‌ها در قالب نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی مورد تجزیه و تحلیل واقع شده، ضمن سنجش قدرت نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی در تحلیل منفی‌سازی به‌عنوان بخشی از دستور زبان ترکی، نگارنده دیدگاه‌های برخی از محققین پیشین را به چالش کشیده و به اثبات و رد فرضیه‌های خود پرداخته است.

²⁷ Daşqın

²⁸ Kazimov

فصل دوم

ترکی آذربایجانی

۲-۱ مقدمه

در این قسمت برای آشنایی با زبان ترکی آذربایجانی^{۲۹}، سهولت خواندن و درک مثال‌های این پایان‌نامه نگاهی کوتاه به برخی ویژگی‌های این زبان می‌اندازیم. همچنین از آنجایی که در طول پایان‌نامه با انواع مختلف حالت اسمی مواجه خواهیم داشت، در این فصل به مبحث حالت‌های اسم در آذری نیز می‌پردازیم.

۲-۲ خانوادهٔ زبانی

زبان ترکی آذری همچنان که از نامش پیداست گونه‌ای از زبان ترکی یا ترکانی^{۳۰} می‌باشد. زبان‌های ترکی خود نیز زیرشاخه‌ای از گروه آلتایی^{۳۱} خانوادهٔ زبان‌های اورال-آلتایی^{۳۲} است. به گفتهٔ نائی (۱۳۸۷) آن‌چنان که مرسوم است منشا این گروه زبانی از منطقهٔ آلتای در آسیای مرکزی (ناحیه‌ای در کشورهای چین، روسیه، مغولستان، قزاقستان و قرغیزستان) سرچشمه می‌گیرد. متکلمین بومی این شاخه در منطقهٔ وسیعی از آسیا و اروپا (بیست کشور از رومانی تا چین) به زبان ترکی با گونه‌های مختلف سخن می‌گویند (نائی، ۱۳۸۷: ۷).

۲-۳ طبقه‌بندی زبان‌های ترکانی

تا کنون طبقه‌بندی‌های مختلفی از زبان‌های ترکانی انجام شده است، که مشهورترین آن‌ها متعلق به نیکلای باسکاکوف^{۳۳} (۱۹۶۰) شرق‌شناس و ترک‌شناس برجستهٔ روس است. اما از آنجایی که به آثار وی دسترسی

²⁹ Azerbaijani Turkic

³⁰ Turkic

³¹ Altaic

³² Ural-Altaic

³³ Baskakov